DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)
14. december 1988 *

I sag 269/87,

angående en anmodning, som Bayerisches Landessozialgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Natalino Ventura

mod

Landesversicherungsanstalt Schwaben,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 44, stk. 3, og artikel 48, stk. 1, samt bestemmelserne vedrørende ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (som ændret og ajourført ved Rådets forordning nr. 2001/83 af 2. juni 1983) (EFT L 230, s. 6),

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden F. Grévisse, dommerne J. C. Moitinho de Almeida og M. Zuleeg,

generaladvokat: W. Van Gerven
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl

efter at der er afgivet indlæg af:

— Natalino Ventura ved advokat J. Stahlberg, München,

* Processprog: Tysk.

— Landesversicherungsanstalt Schwaben ved direktør Wanders,

— den italienske regering ved avvocato dello Stato Pier Giorgio Ferri, som befuldmægtiget,

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Dimitrios Gouloussis og Jürgen Grunwald, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 19. oktober 1988,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 9. november 1988,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 7. juli 1987, indgået til Domstolen den 8. september 1987, har Bayerisches Landessozialgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 44, stk. 3, og artikel 48, stk. 1, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (som ændret og ajourført ved Rådets forordning nr. 2001/83 af 2. juni 1983, EFT L 230, s. 6).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag anlagt af en søn af en vandrende arbejdstager, der den 30. august 1974 afgik ved døden i Forbundsrepublikken Tyskland, mod Landesversicherungsanstalt Schwaben, som, efter at sagsøgeren i juli 1975 havde taget bopæl i Italien, nægtede fortsat at udbetale ham den fulde pension for børn, som har mistet begge forældre eller en af dem.

3 Landesversicherungsanstalt støttede sin afgørelse på artikel 78, stk. 2, litra b), punkt i), i forordning nr. 1408/71, der bestemmer, at såfremt den afdøde forsikrede har været omfattet af lovgivningen i flere medlemsstater, påhviler det de kompetente myndigheder i barnets bopælsstat at udbetale ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem.

4 De italienske myndigheder nægtede imidlertid at udbetale den pågældende pension under påberåbelse af artikel 48, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, hvorefter en medlemsstats kompetente institution ikke er pligtig at tilkende ydelser, såfremt den samlede længde af de efter en medlemsstats lovgivning tilbagelagte forsikrings- eller bopælsperioder er under et år, og såfremt der, alene på grundlag af disse perioder, ikke er erhvervet ret til ydelser i medfør af bestemmelserne i den nævnte lovgivning.

5 Da Natalino Ventura fandt, at de tyske myndigheder som følge af dette afslag var forpligtet til, med virkning fra 1975, at udbetale ham den fulde pension for børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, indbragte han dette spørgsmål først for Sozialgericht Augsburg og dernæst for Bayerisches Landessozialgericht med påstand om annullation af den af Landesversicherungsanstalt i 1975 trufne afgørelse.

6 Da Landesversicherungsanstalt imidlertid gjorde gældende, at de italienske myndigheders afgørelse ikke var begrundet, idet artikel 44, stk. 3, i forordning nr. 1408/71 indeholder et absolut forbud mod at anvende artikel 48, stk. 1, der var hjemlen for Landesversicherungsanstalts afgørelse, på pension til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, har Bayerisches Landessozialgericht besluttet at anmode om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»Skal artikel 44, stk. 3, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 fortolkes således, at et i Italien boende barn, der har mistet begge forældre eller en af dem, har ret til ydelser ifølge forordningens artikel 79 uden anvendelse af forordningens artikel 48, såfremt den forsikrede i Italien kun har tilbagelagt en forsikringsperiode på under et år (jfr. artikel 48, stk. 1), men i øvrigt sammen med perioder tilbagelagt i andre medlemsstater opfylder kravet om ventetid og de øvrige italienske betingelser for udbetaling af ydelser?«

7 Vedrørende hovedsagens retlige og faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb samt indlæggene for Domstolen henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

8 Artikel 48, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 vedrørende det tilfælde, hvor den samlede længde af de efter en medlemsstats lovgivning tilbagelagte forsikrings- eller bopælsperioder er under et år, hører under forordningens kapitel 3, alderdom og dødsfald (pensioner).

9 Forordningens artikel 44, som indleder kapitel 3, bestemmer, at kapitlet ikke vedrører pensioner til børn, der har mistet deres forældre eller en af dem, idet disse er omfattet af kapitel 8.

10 Det følger heraf, at bestemmelserne i forordningens kapitel 3, herunder artikel 48, stk. 1, ikke finder anvendelse på pensioner til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, med undtagelse af de bestemmelser, der udtrykkeligt henvises til i forordningens kapitel 8, hvilket kapitel vedrører ydelser til sådanne børn, herunder navnlig pension eller rente, som ikke ydes i henhold til en forsikring mod arbejdsulykker og erhvervssygdomme.

11 Da kapitel 8 ikke indeholder nogen henvisning til artikel 48, stk. 1, finder denne bestemmelse ikke anvendelse på de af det præjudicielle spørgsmål omfattede ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem.

12 Denne fortolkning må gøre det muligt for den nationale ret at træffe afgørelse i den sag, der verserer for den, idet det fremgår af selve ordlyden af spørgsmålet, at dette udspringer af en usikkerhed, der ikke vedrører fortolkningen af artikel 78, stk. 2, litra b), punkt i), og artikel 79, stk. 1, litra a), i forordning nr. 1408/71, hvorefter ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, skal udredes af barnets bopælsstat, såfremt den afdøde forsikrede som i hovedsagen bl. a. har været omfattet af denne medlemsstats lovgivning, men fortolkningen af forordningens artikel 48, stk. 1, hvorefter bopælsmedlemsstatens myndigheder i hovedsagens tilfælde ville være fritaget for forpligtelsen efter ovennævnte bestemmelser.

13 Fortolkningen bør imidlertid suppleres med en henvisning til yderligere oplysninger, som kan støtte den nationale ret, og som kan udledes af Domstolens praksis.

14 Ifølge Domstolens fortolkning af bestemmelserne i kapitel 8 i forordning nr. 1408/71, jfr. dommene af 9. juli 1980 (Gravina, 807/79, Sml. s. 2205) og 24. november 1983 (D'Amario, 320/82, Sml. s. 3811), som sagsøgte i hovedsagen selv ville anvende ved en ny afgørelse af 2. marts 1984, indebærer retten til ydelser til et barn, der har mistet begge forældre eller en af dem, som består i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, der er kompetent i henhold til disse bestemmelser, for det første ikke, at retten til højere ydelser, som består alene i henhold til en anden medlemsstats lovgivning, fortabes, såfremt den afdøde far var omfattet af flere medlemsstaters lovgivning. Såfremt de ydelser, som et barn, der har mistet begge forældre eller en af dem, faktisk har oppebåret eller burde have oppebåret i den første medlemsstat, er lavere end det ydelsesbeløb, som hjemles alene i henhold til lovgivningen i den anden medlemsstat, kan barnet af den kompetente forsikringsinstitution i denne anden medlemsstat kræve udbetalt et tillæg svarende til forskellen mellem de to beløb.

15 Yderligere fremgår det af Domstolens faste praksis, herunder navnlig dommen af 27. marts 1980 (Salumi, 66, 127 og 128/79, Sml. s. 1237), at den fortolkning, som Domstolen foretager af en fællesskabsretlig regel under udøvelse af sin kompetence i henhold til til artikel 177, belyser og præciserer betydningen og rækkevidden af den pågældende regel, således som den skal forstås og anvendes, henholdsvis burde have været forstået og anvendt, fra sin ikrafttræden. Det følger heraf, at den således fortolkede regel kan og skal anvendes af retterne endog i forbindelse med retsforhold, der er stiftet og består, før der afsiges dom som følge af en anmodning om fortolkning.

16 Det kan herefter fastslås, at pension til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, som ydes af myndighederne i bopælsmedlemsstaten, og den supplerende ydelse, der præsteres af den medlemsstat, hvor barnet har erhvervet pensionsrettigheder, skal udbetales med virkning fra det tidspunkt, da barnet bosatte sig på den førstnævnte medlemsstats område.

17 Når henses til formuleringen af det præjudicielle spørgsmål, må dette besvares med, at artikel 44, stk. 3, i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at pen-

sion til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, udelukkende er reguleret af bestemmelserne i forordningens kapitel 8, om fornødent suppleret med bestemmelser i andre af forordningens kapitler, hvortil der udtrykkeligt henvises i kapitel 8.

Sagens omkostninger

18 De omkostninger, der er afholdt af Den Italienske Republiks regering samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Bayerisches Landessozialgericht ved kendelse af 7. juli 1987, for ret:

Artikel 44, stk. 3, i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at pension til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, udelukkende er reguleret af bestemmelserne i forordningens kapitel 8, om fornødent suppleret med bestemmelser i andre af forordningens kapitler, hvortil der udtrykkeligt henvises i kapitel 8.

Grévisse Moitinho de Almeida Zuleeg

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. december 1988.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

F. Grévisse
Formand for Tredje Afdeling